

2009. S72T

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2009

OIDEACHAS SAORÁNACH, SÓISIALTA AGUS POLAITIÚIL

DÉ LUAIN, 8 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 1.30 – 3.00

Uimhir an Ionaid

Scrúduimhir

TREORACHA

1. Déan deimhin de go scríobhann tú do scrúduimhir sa bhosca thuas.
2. Freagair **gach ceist** i Roinn 1 (18 marc)
Freagair **trí cheist ar bith** i Roinn 2 (42 mharc)
Freagair **ceist amháin ar bith** i Roinn 3 (20 marc)
Iomlán (80 marc)
3. Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.
4. Tabhair an páipéar seo ar ais ag deireadh an scrúdaithe.

Don scrúdaitheoir		
	Ceist	Marc
Roinn 1	C1	
	C2	
	C3	
Roinn 2	C1	
	C2	
	C3	
	C4	
Roinn 3	C1	
	C2	
	C3	
	C4	
IOMLÁN		
Iomlán na n-iomlán bunleathanaigh		
Bónasmharc d'fhreagairt trí Ghaeilge		
MÓRIOMLÁN a bronnadh má tá bónasmharc don Ghaeilge san áireamh		

ROINN 1

Freagair GACH ceist sa roinn seo.

1. Grianghraif iad seo a leanas de **CHEATHRAR** gníomhaithe ar son chearta an duine. Ag úsáid an spáis atá ann dó, meaitseáil ainm gach gníomhaí leis an ngníomhaíocht ar son chearta an duine a bhfuil siad rannpháirteach ann.

Ná húsáid AINM ná GNÍOMHAÍOCHT ar leith ach AON UAIR AMHÁIN.

Aung San Suu Kyi

Nelson Mandela

Adi de Róiste

Bono

- Ag agóidíocht go síochánta ar son Chearta an Duine i mBurma
- Ar fheachtas in éadan Fiacha Domhanda
- Ag tabhairt aire do pháistí in Chernobyl
- Ag obair ar son an daonlathais san Afraic.

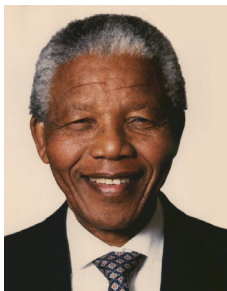
Ainm: _____

Gníomhaíocht: _____

Ainm: _____

Gníomhaíocht: _____

Ainm: _____

Gníomhaíocht: _____

Ainm: _____

Gníomhaíocht: _____

(8 marc)

2. **Coincheapa an Chúrsa OSSP**

Tá OSSP bunaithe ar **sheacht** gcoincheap, mar atá liostaithe thíos. Le hais gach coincheapa, scríobh **SAINÁBHAR** nó **TOPAIC** amháin síos a bhaineann leis an gcoincheap sin. Níl cead agat leas a bhaint as gach sainábhar nó as gach topaic ach **AON UAIR AMHÁIN**.

Cearta agus Freagrachtaí: _____

Dínit Dhaonna: _____

Stíobhardacht: _____

Forbairt: _____

Daonlathas: _____

Dlí: _____

Imspleáchas: _____

(7 marc)

3. Comhlánaigh gach ceann de na habairtí seo a leanas.

(a) Tagann Dáil Éireann and Seanad Éireann le chéile i dT _____
L _____.

(b) Bíonn gá le reifreann má theastaíonn ón Rialtas an B _____
a athrú.

(c) Tá 13 bhall tofa ag Éirinn i bP _____ na hE _____.
(3 mharc)

ROINN 2

Freagair TRÍ cinn ar bith de na ceisteanna uimhrithe 1, 2, 3, 4 thíos.

Tá 14 mharc ag gabháil le gach ceist.

1. AN LÁ BAIN CASADH AS

Breathnaigh ar an mbróisiúr *An Lá Bain Casadh As* atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 1).

Ar bharr an leathanaigh léifidh tú *An Lá Bain Casadh As* – bróisiúr le haghaidh Roinn 2, Ceist 1.

Tar éis duit breathnú ar an mbróisiúr seo, freagair na ceisteanna thíos.

(a) Cén ócáid é *An Lá Bain Casadh as*?

Cén fáth ar tionscadal speisialta é *An Lá Bain Casadh as*?

Cad a iarrtar go háirithe ar eagraíochtaí a dhéanamh ar *An Lá Bain Casadh as*?

(3 mharc)

(b) Óna bhfuil d'eolas sa bhróisiúr, ainmnigh **DHÁ** ghníomhaíocht shaorálaíocha atá déanta ag daoine.

Gníomhaíocht a haon _____

Gníomhaíocht a dó _____

(2 mharc)

(c) Óna bhfuil d'eolas sa bhróisiúr tabhair **DHÁ** chúis a mbeadh daoine rannpháirteach i gcúrsaí saorálaíochais.

Cúis a haon _____

Cúis a dó _____

(2 mharc)

- (d) Ainmnigh agus déan cur síos ar thionscadal saorálaíoch (gan ceann atá liostaithe sa bhróisiúr a bheith san áireamh) a bhféadfadh **AN RANG OSSP AGATSA** tabhairt faoi mar chuid d'imeachtaí an lae seo.

Ainm an Tionscadail: _____

Cur síos: _____

(3 mharc)

- (e) Ag láinseáil an TascFhórsa um Shaoránacht Ghníomhach dó, dúirt Bertie Ahern, a bhí ina Thaoiseach ag an am:

“Is é is saoránach gníomhach ann domsa ná saoránach a thuigeann a bhfuil ar siúl timpeall air agus a dhéanann a dhícheall ar son leas an phobail. Is é atá i gceist ná go nglactar freagracht as cúnamh a thabhairt do dhaoine eile agus as bheith toilteanach cúnamh a thabhairt chun caighdeán beatha na ndaoine sin nach bhfuil chomh maith as linn féin a fheabhsú.”

An aontaíonn tú leis an dearcadh seo? Mínigh do fhreagra.

(4 mharc)

2. **Comóradh 60 bliain Dhearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine**

Breathnaigh ar chárta poist DUCD @ 60, atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 2).

Ar bharr an leathanaigh léifidh tú DUCD @ 60 – Cárta Poist le haghaidh Roinn 2, Ceist 2.

Tar éis duit breathnú ar an gCárta Poist seo, freagair na ceisteanna thíos.

- (a) Cén dáta ar ghlac náisiúin an domhain le Dearthbhú Uilechoiteann Chearta an Duine?

Cé mhéad alt atá sa dearbhú seo?

Cén eagraíocht atá ag cur fheachtas an chárta poist seo chun cinn?

(3 mharc)

- (b) Cad dó a dtagraíonn an tríocha focal daite ar an gcárta poist?

(1 mharc)

- (c) Roghnaigh dhá fhocal as an tríocha focal daite ar an gcárta poist agus mínigh an ceart atá i gceist le gach ceann den dá cheann.

An Chéad Focal: _____

Míniú: _____

An Dara Focal: _____

Míniú: _____

(2 mharc)

- (d) Teastaíonn ón **RANG OSSP AGATSA** ócáid a eagrú chun Comóradh DUCD @ 60 a cheiliúradh.

Déan cur síos ar an ócáid agus scríobh mana dó.

Cur síos ar an ócáid _____

Mana: _____

(4 mharc)

- (e) Ainmnigh agus mínigh **DHÁ** ghníomh a d'fhéadfadh **AN SCOIL AGATSA** a dhéanamh chun aird an phobail a dhíriú ar dhaoine a bhfuil a gcearta á ndíúltú dóibh.

An Chéad Ghníomh:

Míniú: _____

An Dara Gníomh:

Míniú: _____

(4 mharc)

3. **NODA Ó CHANGE.IE**

Breathnaigh ar *Noda ó Change.ie* – faisnéis ó shuíomh gréasáin atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 3).

Ar bharr an leathanaigh léifidh tú *Noda ó Change. ie* – Faisnéis ó Shuíomh Gréasáin le haghaidh Roinn 2, Ceist 3.

Tar éis duit breathnú ar an bhfaisnéis seo, freagair na ceisteanna thíos.

- (a) Ón eolas ar an suíomh gréasáin ainmnigh **TRÍ** rud a d'fhéadfá a dhéanamh le héadaí nach bhfuil ag teastáil níos mó seachas iad a chaitheamh amach.

1. _____

2. _____

3. _____

(3 mharc)

Cén nod a thugtar ar an suíomh gréasáin maidir le seanfhóin phóca?

(1 mharc)

- (b) Ón eolas ar an suíomh gréasáin, cad é an damáiste is féidir le seanbhatairí a dhéanamh don chomhshaol muna n-athchúrsáiltear iad?

(2 mharc)

- (c) Tá ‘Athchúrsáil’ ar cheann amháin de na trí ‘A’ nna. Cad iad an dá cheann eile?

A _____

A _____

(2 mharc)

- (d) Ainmnigh agus déan cur síos ar ghníomh **AMHÁIN** a d'fhéadfadh **AN ROINN COMHSHAOIL** a dhéanamh chun Éireannaigh a spreagadh chun a thuilleadh a athchúrsáil.

Ainm an Ghnímh:

Cur síos: _____

(3 mharc)

- (e) *“D’fhéadfaí breis agus leath dá bhfuil i d’arthach bruscair a athchúrsáil nó múirín a dhéanamh de. Faoi láthair déanaimid níos lú ná an ceathrú chuid dár ndramhaíl tí a athchúrsáil.”*

You Can Save the Planet Rick Hough

Cén tuiscint a bhaineann tú as an sliocht seo?

(3 mharc)

4. **Iontaobhas Bailecheantair Niall Mellon.**

Breathnaigh ar an mbileog faisnéise *Iontaobhas Bailecheantair Niall Mellon* atá priontáilte ar leathanach ar leith (leathanach 4).

Ar bharr an leathanaigh léifidh tú *Iontaobhas Bailecheantair Niall Mellon* – Bileog Faisnéise le haghaidh Roinn 2, Ceist 4.

Tar éis duit breathnú ar an mbileog faisnéise seo, freagair na ceisteanna thíos.

- (a) Cad a spreag Niall Mellon chun an tIontaobhas seo a chur ar bun?

Cén bhliain ar cuireadh Iontaobhas Bailecheantair Niall Mellon ar bun?

Cad a dhéanann Iontaobhas Bailecheantair Niall Mellon?

(3 mharc)

- (b) Tar éis duit an bhileog faisnéise a léamh ainmnigh **TRÍ** dhúshlán a bhaineann leis an mbochtaineacht.

Dúshlán a hAon

Dúshlán a Dó

Dúshlán a Trí

(3 mharc)

- (c) Cén fáth, dar leat, a bhfuil sé tábhachtach do phobail áitiúla bheith rannpháirteach i dtionscadail cosúil le hIontaobhas Bailecheantair Niall Mellon?

(2 mharc)

- (c) Tá múinteoir ón scoil agatsa sásta dá d(h)eoin féin taisteal chun na hAfraice Theas chun tithe a thógáil le hIontaobhas Bailecheantair Niall Mellon. Ainmnigh agus déan cur síos ar ghníomhaíocht tiomsaithe airgid **AMHÁIN** a d'fhéadfadh **AN SCOIL AGATSA** a dhéanamh chun cabhrú leis an múinteoir seo.

Ainm na Gníomhaíochta: _____

Cur síos: _____

(2 mharc)

- (e) Ainmnigh agus déan cur síos ar **DHÁ** ghníomh eile a d'fhéadfadh **AN POBAL AGAT FÉIN** a dhéanamh chun cabhrú leis an múinteoir seo chun go bhféadfadh sé/sí dul chun na hAfraice Theas.

An chéad ghníomh: _____

Cur síos: _____

An dara ghníomh: _____

Cur síos: _____

(4 mharc)

ROINN 3

Freagair **CEANN AMHÁIN** de na ceistanna 1, 2, 3, 4 thíos.
Tá 20 marc ag gabháil le gach ceist.

Tá leathanach bán le haghaidh ceist na bpóstaer ar chúl an fhreagarleabhair seo.

Má tá breis páipéir uait chun an cheist seo a fhreagairt, iarr ar an bhFeitheoir Scrúdaithe é, le do thoil.

1. POBAL NA SCOILE

Tá beartaithe ag an rang OSSP agatsa leabhrán i dtaobh na scoile a chur le chéile do dhaltáí nua Chéad Bhliana mar Thionscadal Gníomhaíochta a rachadh chun leasa phobal na scoile.

- Ainmnigh agus déan cur síos ar **THRÍ** ghrúpa a chuirfeadh **AN RANG AGATSA** ar bun chun an Tionscadal Gníomhaíochta seo a dhéanamh. (6 mharc)
- Ainmnigh **CEITHRE** rud éagsúla a chuirfeá sa leabhrán seo agus abair cén fáth a chabharódh siad le daltaí nua Chéad Bhliana a bheidh ag teacht chun do scoilese (8 marc)
- Ainmnigh agus mínigh **DHÁ** scil a d'úsáidfí le linn daoibh a bheith ag cur an leabhráin le chéile. (6 mharc)

2. TÉACSBHULAÍOCHT AR AN bhFÓN PÓCA

Bealach iontach is ea an téacsáil chun teagmháil a choimeád le do chairde agus le do mhuintir ach ar mhí-ádhmharáí an tsoil is féidir é a úsáid freisin chun bulaíocht a dhéanamh ar dhaoine, chun iad a chiapadh agus chun eagla a chur orthu. Is é a d'fhéadfadh a bheith i gceist le téacsbhulaíocht ná téacsanna a chuireann eagla ort, a mhaslaíonn tú, a chuireann faoi bhagairt tú nó a chuireann míshuaimhneas ort. Tá beartaithe ag an rang OSSP agatsa roinnt oibre a dhéanamh ar an tsaincheist seo.

- Scríobh alt gairid do nuachtlitir do scoilese ina dtugann tú **TRÍ** phíosa comhairle i dtaobh ar chóir do mhic léinn a dhéanamh má fhaigheann siad téacstheachtaireacht bhulaíochta. (6 mharc)
- Ainmnigh Tionscadal Gníomhaíochta a bhféadfadh **AN RANG OSSP AGATSA** tabhairt faoi ar an gceist seo agus déan cur síos ar **THRÍ** thasc a dhéanfadh an rang agatsa mar chuid den ghníomhaíocht seo. (8 marc)
- Ainmnigh agus déan cur síos ar **THRÍ** ghníomh eile a d'fhéadfadh **AN SCOIL AGATSA** a dhéanamh chun cosc a chur le téacsbhulaíocht sa scoil. (6 mharc)

3. TOGHCHÁIN ÁITIÚLA

Reáchtálfar Toghcháin Áitiúla agus Eorpacha in Éirinn i mbliana. Do bhur dTionscadal Gníomhaíochta tá beartaithe ag an rang OSSP agatsa súil níos grinne a chaitheamh ar na Toghcháin Áitiúla i bhur gceantar trí chuireadh a thabhairt do dhuine de na hiarrthóirí labhairt libh.

- (a) Déan cur síos ar an obair a leagfadh **TRÍ** fhoireann amach chun tabhairt faoin Tionscadal Gníomhaíochta seo. (6 mharc)
- (b) Ainmnigh **DHÁ** ghné a n-iarrfaí ar an iarrthóir labhairt fúthu agus tabhair cúis a bhfuil gach ceann den dá ghné seo roghnaithe agat. (8 marc)
- (c) Tabhair **TRÍ** chúis a bhfuil sé tábhachtach go gcaithfeadh saoránaigh Éireannacha vóta i dtoghcháin áitiúla. (6 mharc)

4. CCTV (Teilifís Ciorcaid Iata)

Tá sé á bheartú ag an mbaile áitiúil agatsa ceamaraí CCTV (TCI) a shuiteáil mar chuid d'fheachtas chun an choireacht a laghdú i do cheantarsa. Tá suim ag an rang OSSP agatsa sa ghnó, agus tá iarrtha agaibh ar bhur múinteoir an bhfuil cead agaibh Tionscadal Gníomhaíochta a dhéanamh ar an geist seo.

- (a) Tá beartaithe ag an rang agatsa díospóireacht a dhéanamh ar an topaic, “*Islionn CCTV (TCI) an Choireacht*”, sula dtugann sibh faoin Tionscadal Gníomhaíochta. Scríobh síos argóint **AMHÁIN** ar a shon agus argóint **AMHÁIN** in aghaidh na topaice seo. (6 mharc)
- (b) **AINMNIGH** gníomh amháin a bhféadfaí tabhairt faoi chun a fháil amach conas a bhraitheann mic léinn sa scoil agatsa faoi cheamaraí CCTV (TCI). Ainmnigh **DHÁ** choiste chuirfí ar bun chun an gníomh seo a chur i gcrích. Tar éis daoibh an gníomh seo a chur i gcrích, cad a dhéanfadh sibh lena bhfuil d’eolas faighte amach agaibh? (8 marc)
- (c) Dear póstaer a d’úsáidfeá chun a thaispeáint do mhic léinn sa scoil agatsa conas a bhraitheann tú faoi cheamaraí CCTV (TCI). Chomh maith le líníocht, ba chóir go mbeadh **MANA** i do phóstaer a léireoidh do mhic léinn do thuairimse faoi úsáid ceamaraí CCTV (TCI) sa bhaile ina bhfuil cónaí ort. (Tá leathanach bán curtha ar fáil le haghaidh an phóstaer ar chúl an fhreagarleabhair seo.) (6 mharc)

Chun an cheist ar an bPÓSTAER [C4 (c)] i Roinn 3, agus é sin amháin, a fhreagairt.

A large empty rectangular box with a thin black border, intended for the student to write their answer to the question above.